Sven Andréasson
Professor, överläkare
Karolinska institutet
Beroendecentrum Stockholm

ALCOHOL AND SOCIETY
A RESEARCH REPORT FROM IOGT-NTO AND THE SWEDISH SOCIETY OF MEDICINE
2013 THEME:
YOUTH AND YOUNG ADULTS

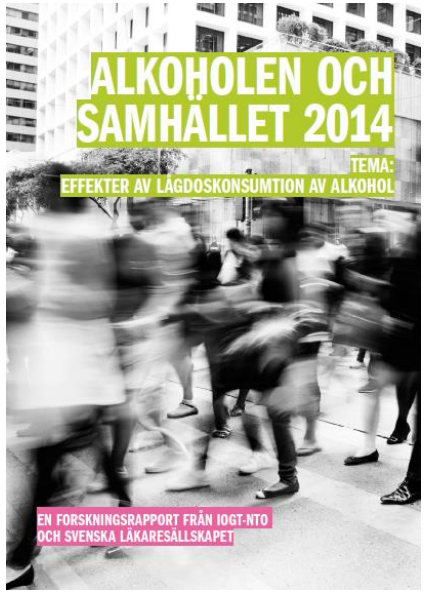
ALKOHOLEN OCH SAMHÄLLET 2014
TEMA:
EFFEKTER AV LÅGDOSKONSUMTION AV ALKOHOL
EN FORSKNINGSRAPPORT FRÅN IOGT-NTO OCH SVENSKA LÄKARESÄLLSKAPET

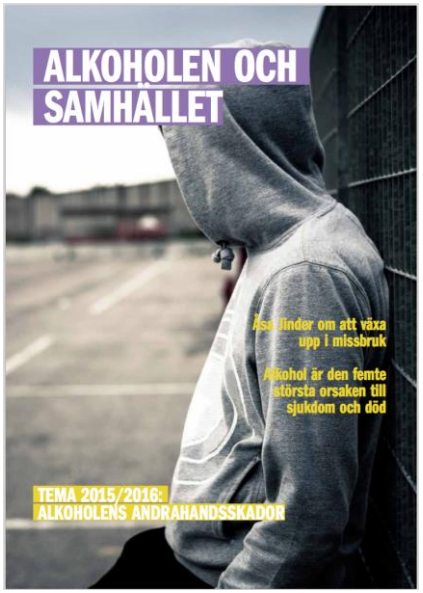
ALKOHOLEN OCH SAMHÄLLET
Åsa lindrar om att växa upp i missbruk
Alkohol är den femte största orsaken till sjukdom och död
TEMA 2015/2016:
ALKOHOLENS ANDRAHANDSSKADOR

ALKOHOLEN OCH SAMHÄLLET
30 procent av de cancerfall som alkoholen orsakar i Sverige orsakas av låg eller måttlig alkoholkonsumtion.
"Om du är för trött för att ta ditt barn till fotbollsmatchen på söndagen har du druckit för mycket." Claudia Fahlke, professor i psykologi.
TEMA 2016/2017:
ALKOHOL OCH CANCER

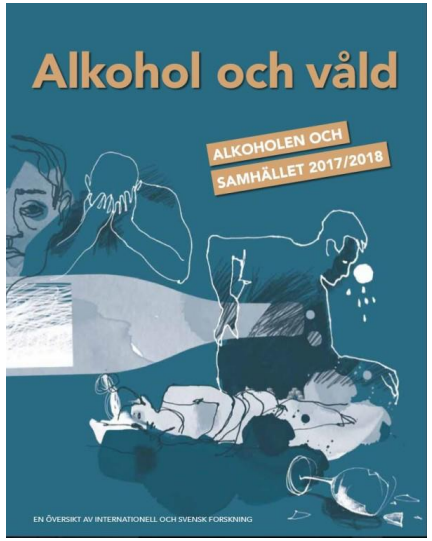
Alkohol och våld
ALKOHOLEN OCH SAMHÄLLET 2017/2018
EN ÖVERSIKT AV INTERNATIONELL OCH SVENSK FORSKNING

Alkohol och äldre
ALKOHOLEN OCH SAMHÄLLET 2019
EN ÖVERSIKT AV INTERNATIONELL OCH SVENSK FORSKNING

Alkohol, graviditet och spädbarns hälsa
ALKOHOLEN OCH SAMHÄLLET 2020

Alkohol och hälsa

Farmakokinetik:

- Liten molekyl – passerar barriärer
- Vatten- och fettlöslig – sprids i alla compartment

Farmakodynamik:

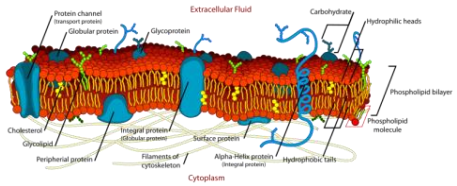

- Påverkar alla cellmembran
- Interagerar med protein (enzym, receptorer)
- Påverkar DNA transkriptionen
- Acetaldehyd toxiskt

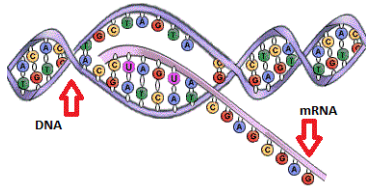

Alkohol kan påverka det mesta

Blodtryck

Rytmrubbning

Kardiomyopati

Diabetes

Sömn

Depression

Ångest

Minne

Infektion

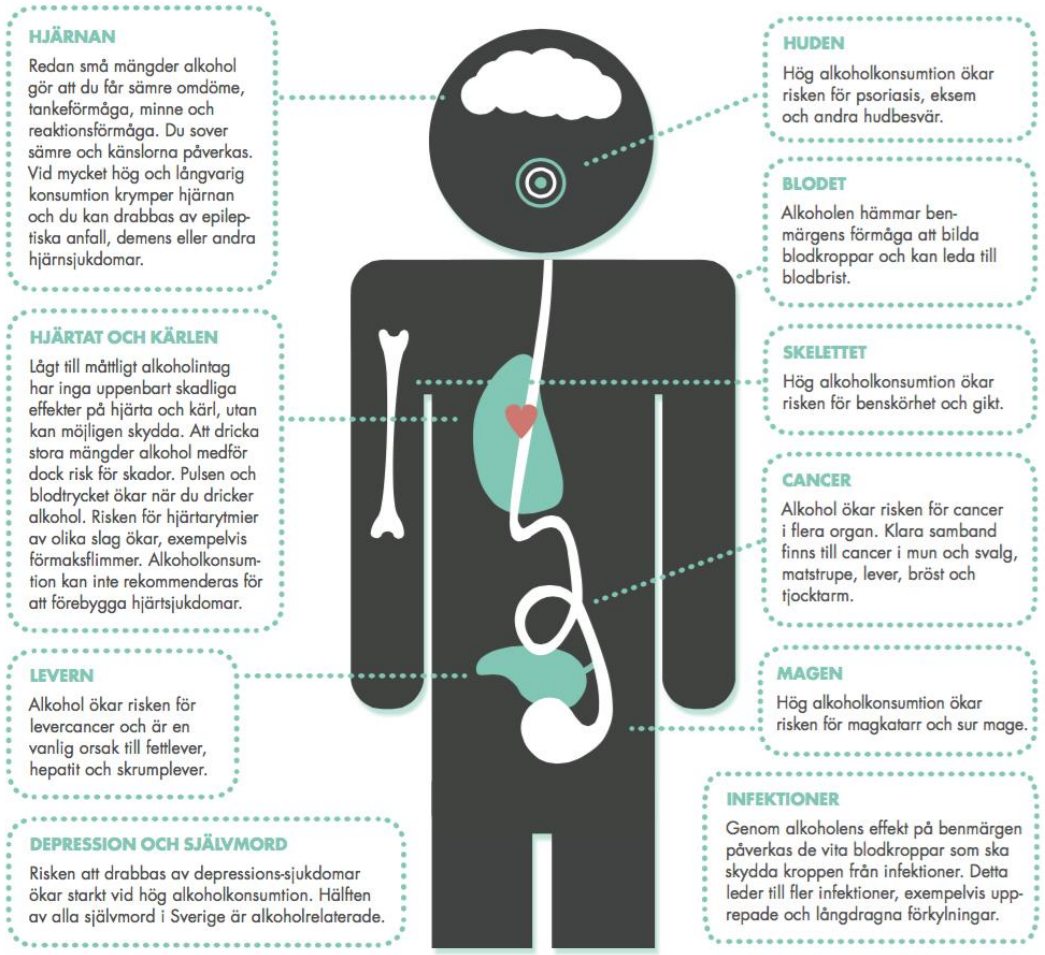

Polyneuropati

Potens

Seborré

Rosasae

Psoriasis

Diarré

Lumbago

Myalgi

Cancer

> 200 sjukdomstillstånd med fastställda samband

Alkoholens effekter på immunförsvaret

Kronisk effekt:

Neutropeni (benmärgsdepression) – minskat antal vita blodkroppar
Ökad låggradig inflammation

Akut effekt: Nedsatt funktion

Makrofager: mobilitet, adhesion, toxinbildning, presentation för T-cell
Monocyter: mobilisering, cytokinbildning, inflammationsmodulering
Granulocyter: mobilisering, fagocytos

Övrigt

Cilieaktivitet minskar (lungor)
Lysozym, laktoferritin mm minskar

Globalt: Infektioner 13,5 % av alkoholdöd

***Relevans i praktiken**: långdragna/frekventa infektioner, svårläkta sår, etc.*

Alkohol och Covid-19

FIGUR 1 Möjliga mekanismer för alkoholens effekter på immunförsvaret i samband med covid-19, efter Golchin m.fl., 2020[12]

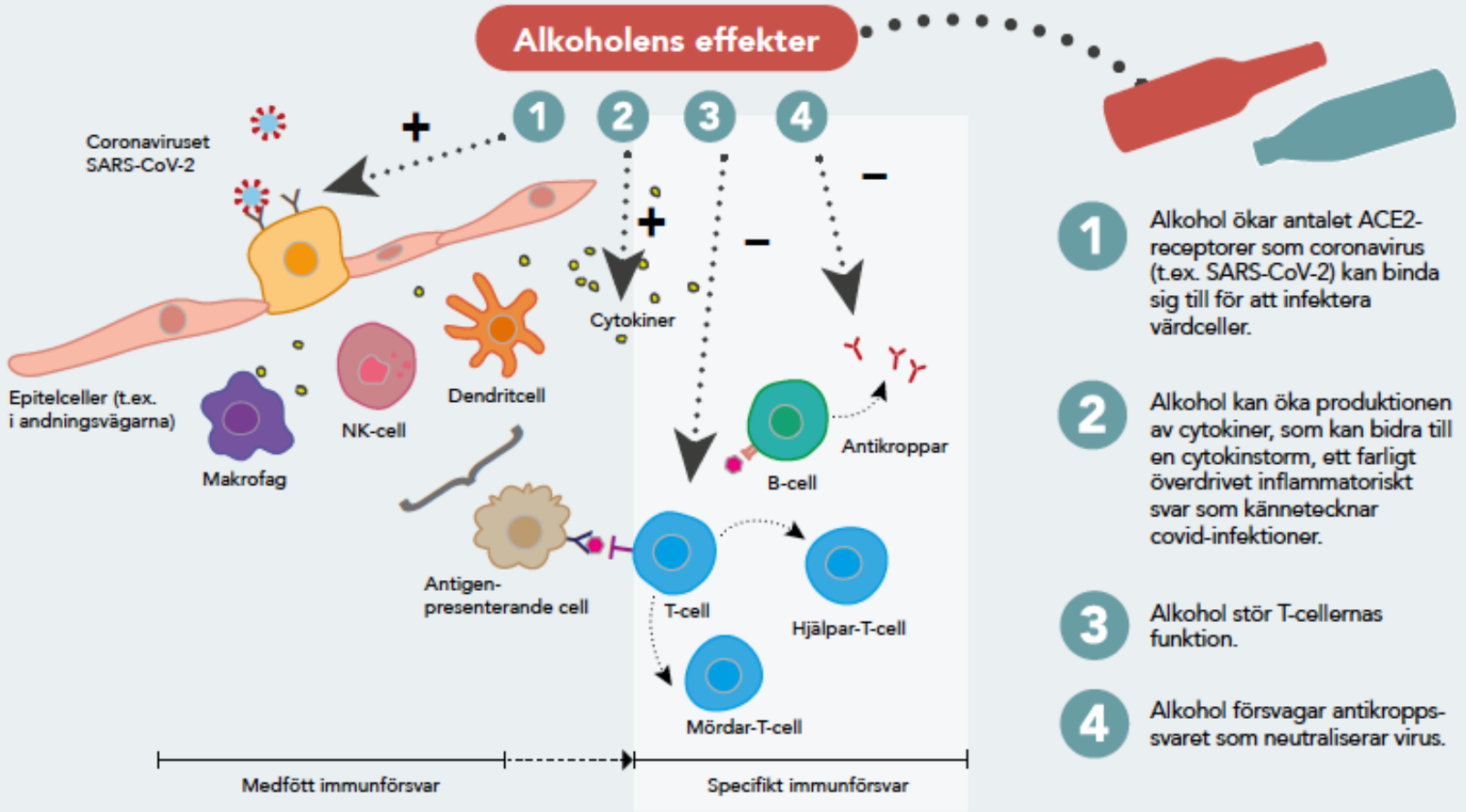

Molecular Psychiatry
https://doi.org/10.1038/s41380-020-00880-7

IMMEDIATE COMMUNICATION

COVID-19 risk and outcomes in patients with substance use disorders: analyses from electronic health records in the United States

Quan Qiu Wang[1] · David C. Kaelber[2] · Rong Xu[1] · Nora D. Volkow[3]
Quan Qiu Wang[1] · David C. Kaelber[2] · Rong Xu[1] · Nora D. Volkow[3]

A

Risk associations between recent SUD diagnosis and COVID-19

Exposure	Outcome	AOR (95% CI)	P-value
SUD	COVID-19	8.699 (8.411-8.997)	<1e-30
AUD	COVID-19	7.752 (7.04-8.536)	<1e-30
Cocaine-UD	COVID-19	6.53 (5.242-8.134)	<1e-30
CUD	COVID-19	5.296 (4.392-6.388)	<1e-30
OUD	COVID-19	10.244 (9.107-11.524)	<1e-30
TUD	COVID-19	8.222 (7.925-8.53)	<1e-30

Ökad sårbarhet för alkoholeffekter med stigande ålder

- Fysiologiska förändringar
  - Minskad muskelmassa – mindre utspädningsvolym → högre promille
  - Alkohol aktiverar HPA-axeln
    - Ökad cortisolfrisättning → negativ påverkan på många organ → accelererat åldrande
- Läkemedelsinteraktioner
  - Blodtrycksfall
  - Balansrubbningar

Alkohol, Covid-19 och ålder

Bland män minskar alkoholkonsumtionen i alla åldersgrupper utom i den äldsta.

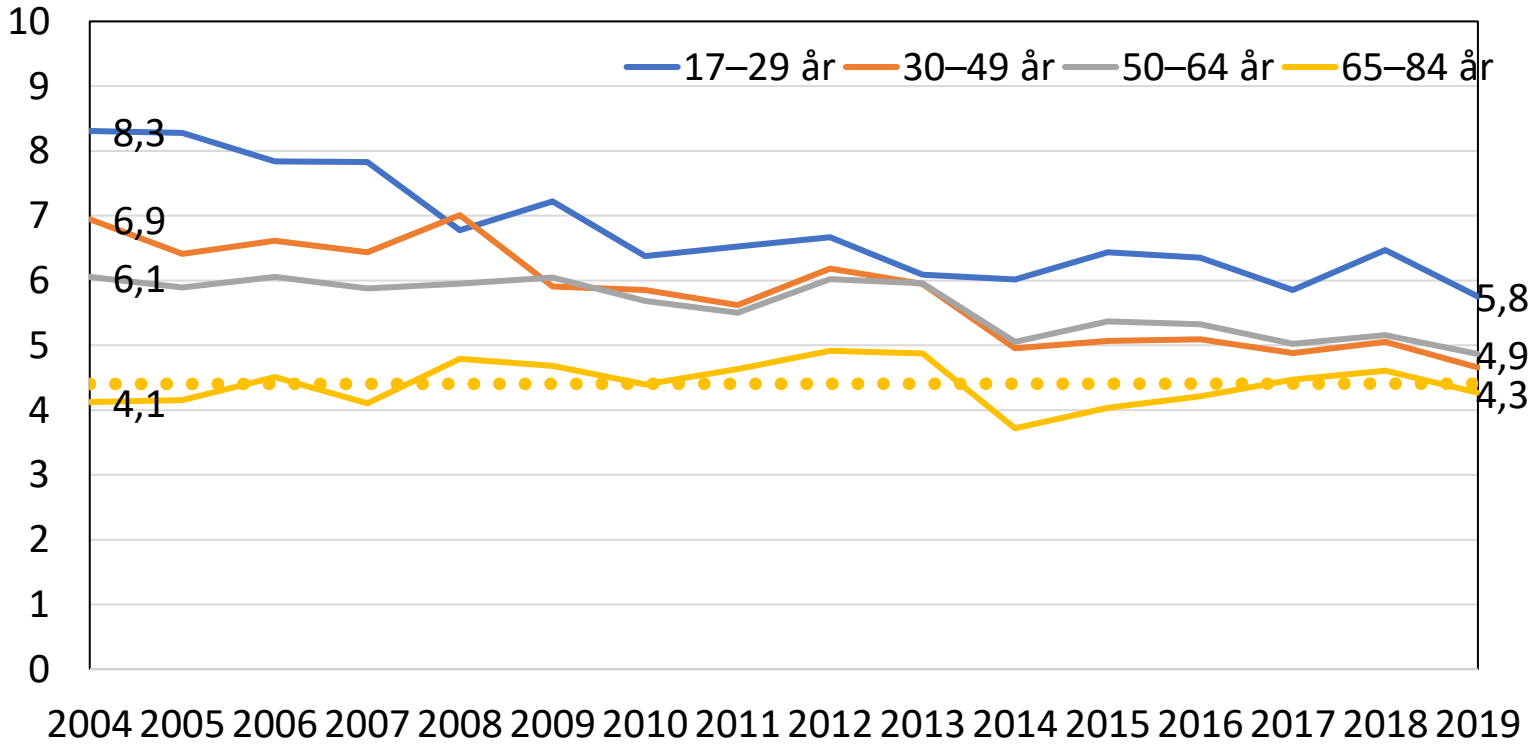

Bland kvinnor är det bara äldre som dricker mer

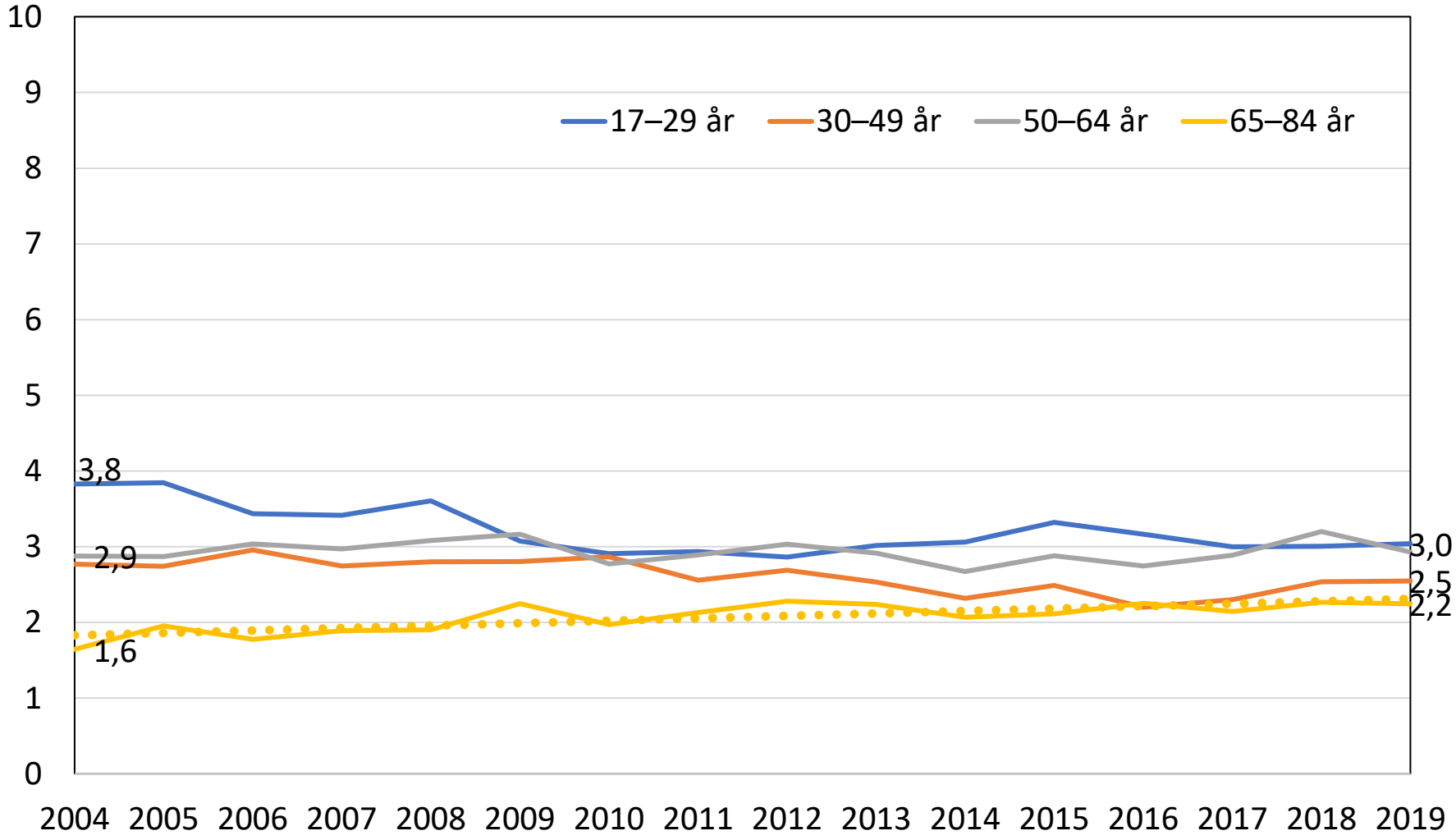

Alkoholrelaterad vård

Patienter i sluten/och eller specialiserad öppenvård med alkoholdiagnos per 100 000. Källa: Socialstyrelsen

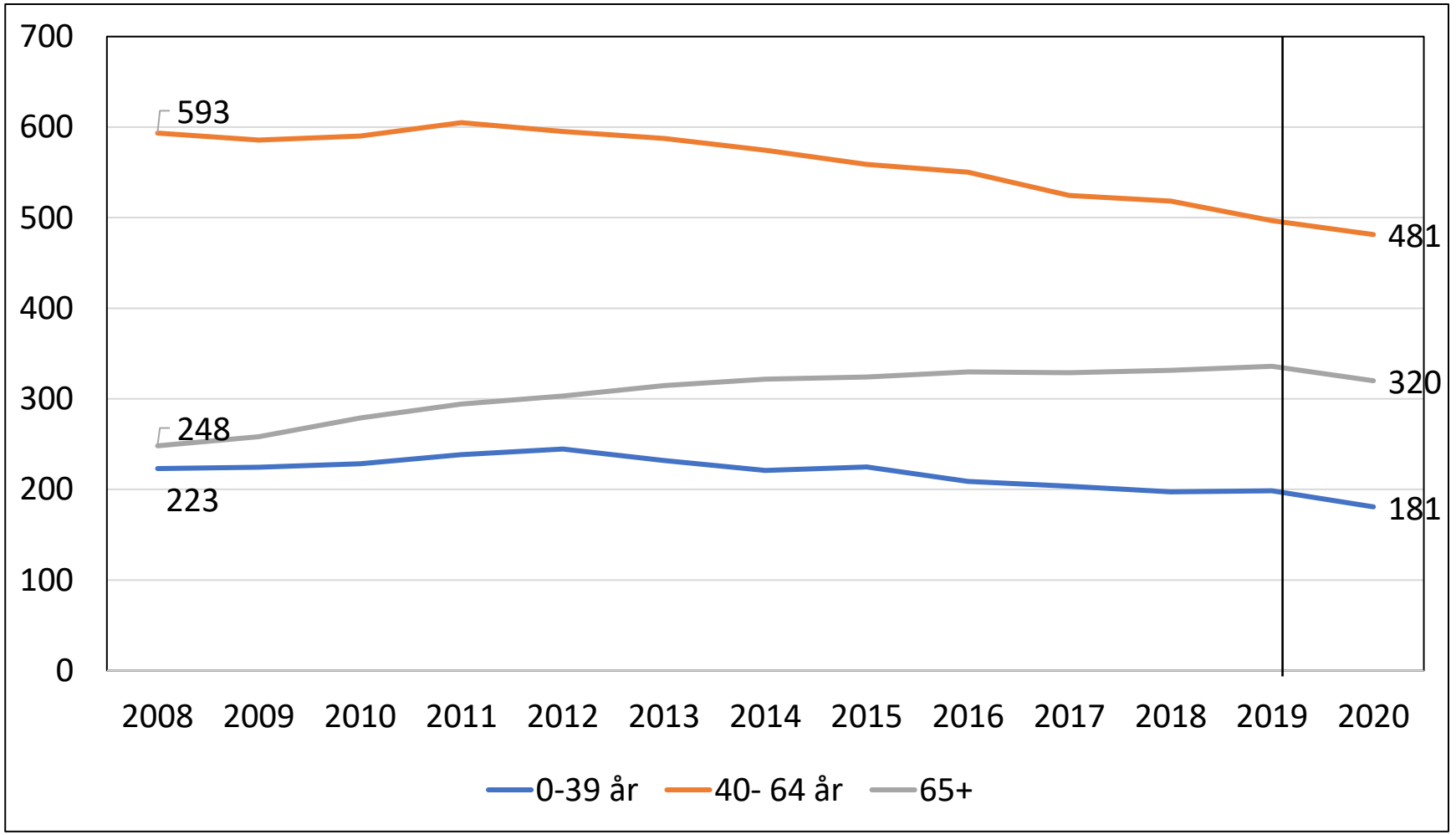

Alkoholrelaterade dödsfall

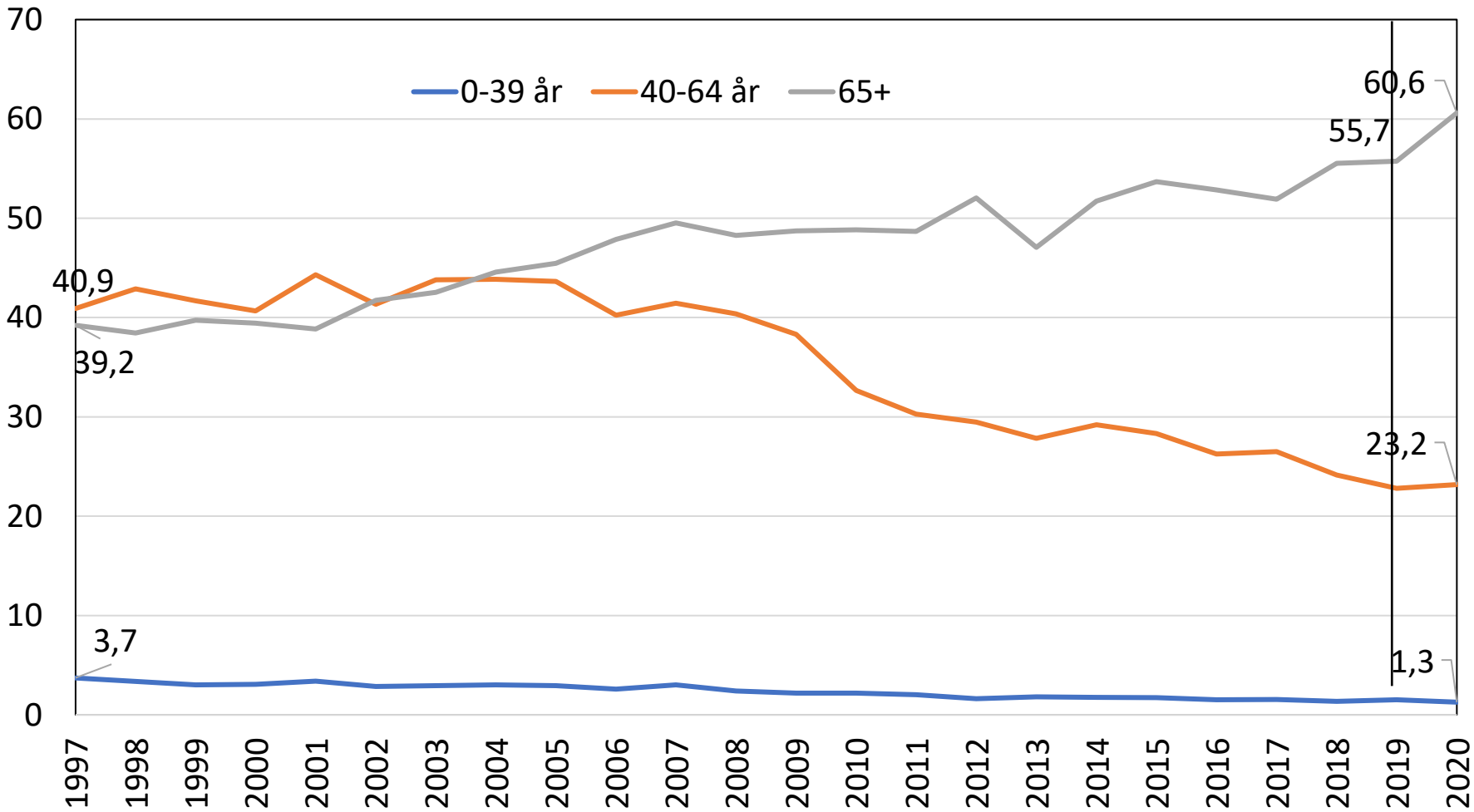

Avlidna i covid-19

Antal avlidna i covid-19 per kön och åldersgrupp enligt dödsorsaksintyg inkomna fram till 25 oktober 2021

Måttenhet: Antal

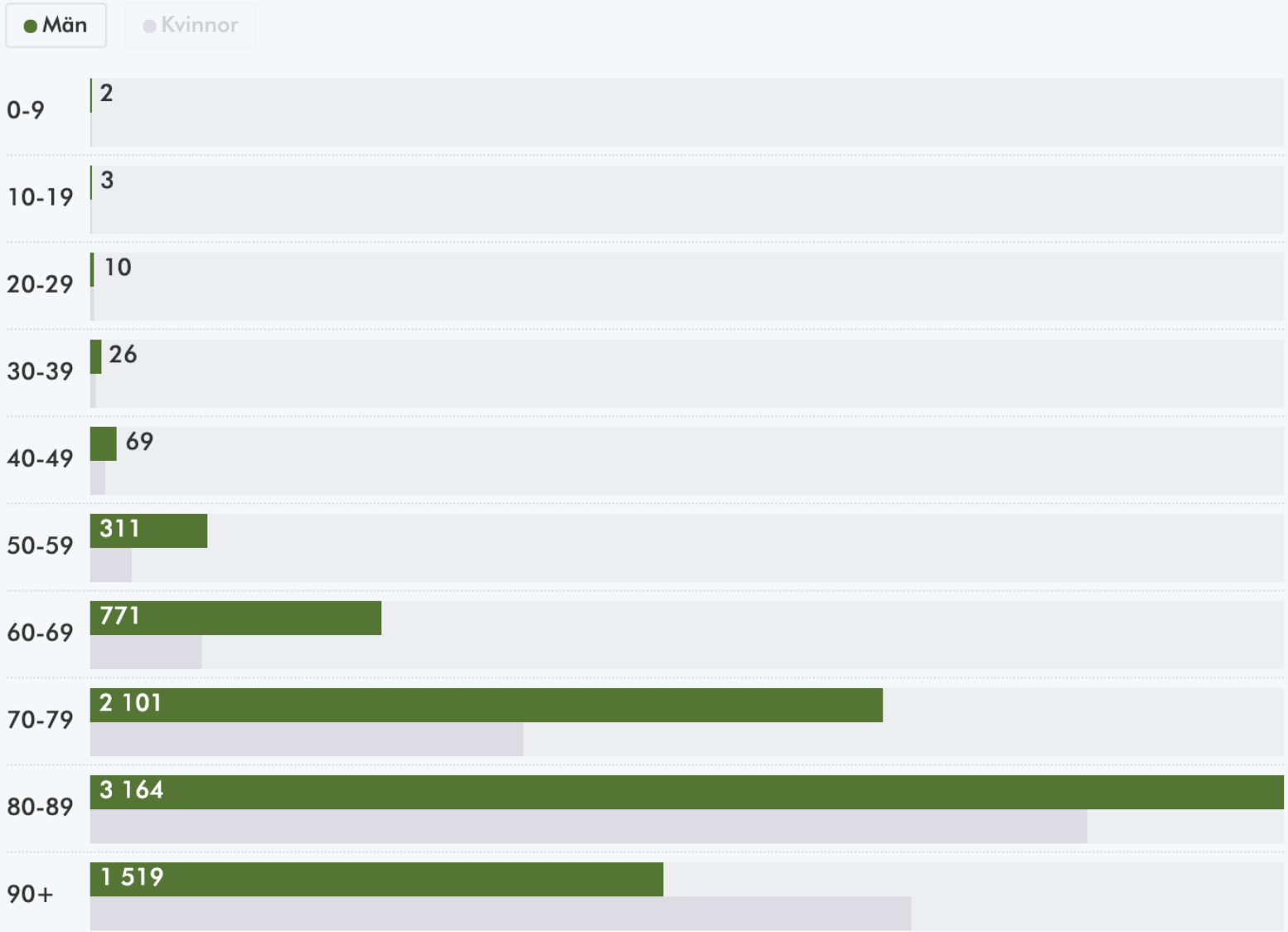

Datakälla: Dödsorsaksintyg, Socialstyrelsen • Ladda ner data

Ökad risk vid alkoholbruk och covid-19

- studie av långvariga skador på lungorna efter covid-19 fann att skadligt alkoholbruk var en riskfaktor för lungfibros
- risken för allvarliga komplikationer och för dödsfall i covid-19 större för personer med skrumplever och leversvikt på grund av alcohol

- Sannolikt ökad risk för skador på hjärnans funktioner
  - Alkohol ett kraftigt neurotoxin
  - Tidiga studier visar ökad risk för förvirring, dysexekutivt syndrom etc med svår covid-19
  - Fler studier behövs

Beteendemässiga effekter av alkohol som påverkar smittspridningen av coronaviruset - beteendepåverkan

- En stor del av den ökade risken för smitta beror på beteendeförändringar, i kombination med de patofysiologiska effekterna på immunförsvaret

  - alkoholens akuta effekter på omdöme med minskade hämningar och avslappning (vid ganska låga promillenivåer)
  - Kraftigt försämrade exekutiva funktioner: uppfattningsförmåga, förmåga anpassa beteende (vid högre promillenivåer)

- Stor risk för smittspridning i situationer där människor dricker alkohol och samlas för socialt umgänge

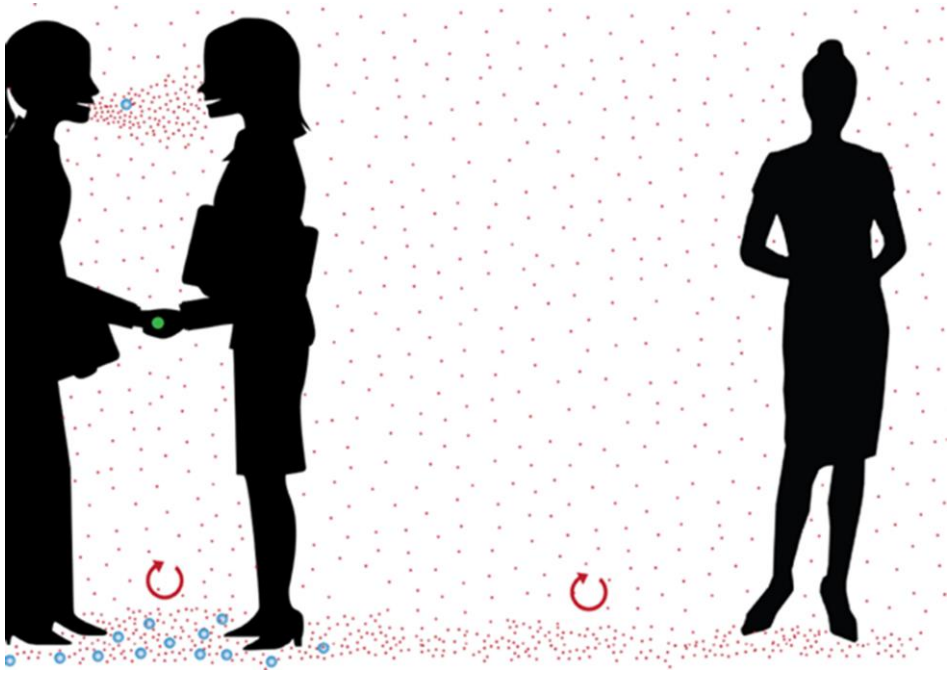

FIGUR 2 **På en skala från 1 till 10, hur riskkabelt är det att:**

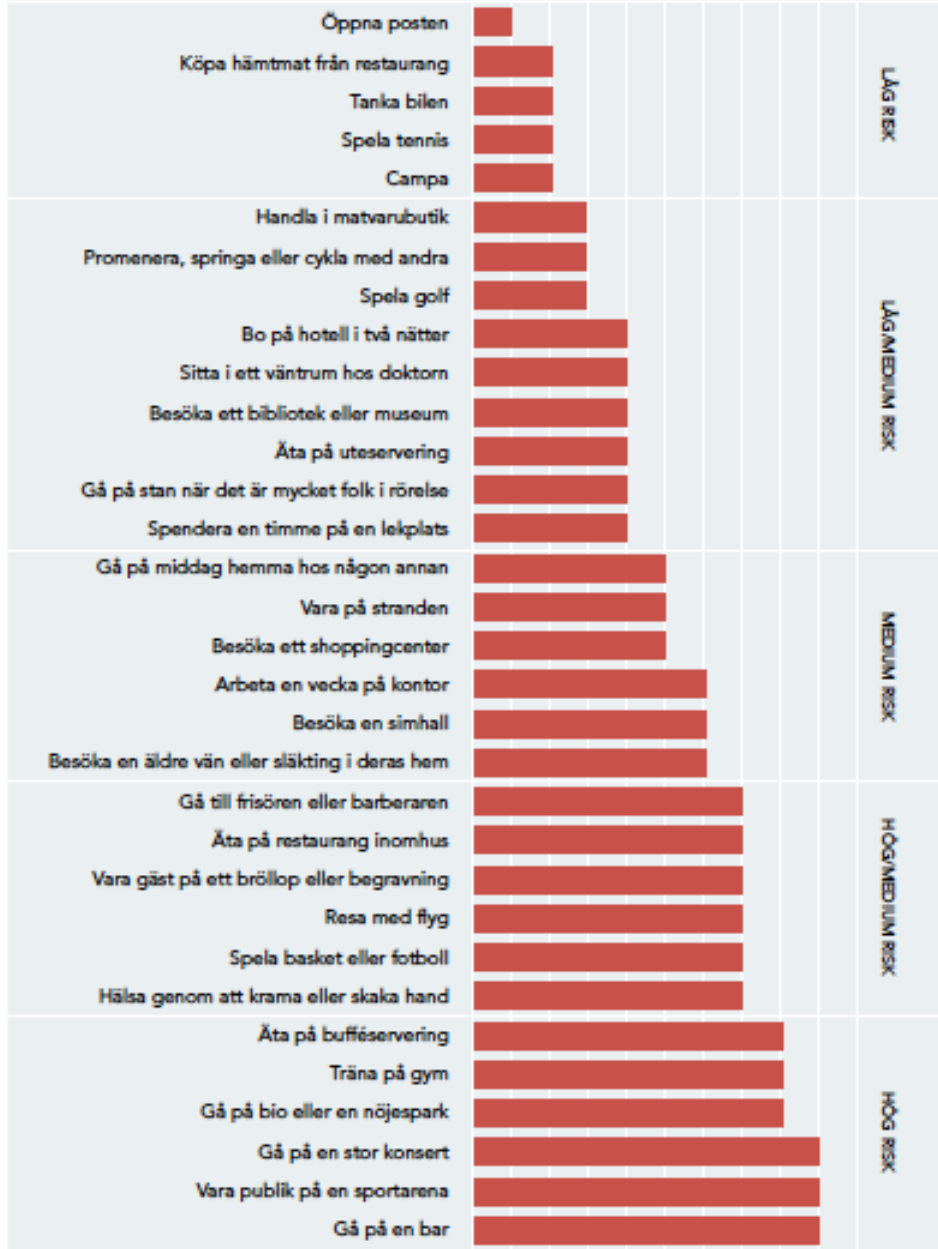

KÄLLA: Texas Medical Association

Alkoholkonsumtionen under pandemin

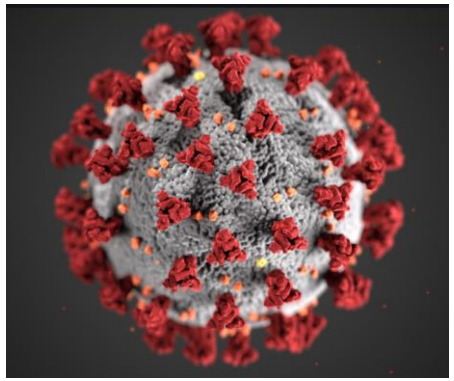

Två mekanismer

1. Oro, ångest, tristess till följd av pandemin
   Alkohol används som symtomlindring

2. Tillgänglighet, ekonomi
   Färre serveringsställen
   Försämrad ekonomi

Ökad alkohol-konsumtion ↑

Minskad alkohol-konsumtion ↓

Alkoholkonsumtionen i Sverige

Registrerad försäljning i centiliter ren alkohol per invånare 15 år och äldre. Preliminära uppgifter.

Mars och april	2020	2019	Förändring
Registrerat, totalt	120,4	119,3	+ 1 %
Systembolaget	106,2	96,7	+ 10 %
Restaurangförsäljning	7,4	15,5	-52 %
Livsmedelsbutiker (Folköl)	6,8	7,2	-5 %

Oregistrerad anskaffning i centiliter ren alkohol per invånare 15 år och äldre. Preliminära uppgifter

Mars och april	2020	2019	Förändring
Oregistrerad anskaffning	8,4	19,0	-56 %

Total alkoholanskaffning i centiliter ren alkohol per invånare 15 år och äldre. Preliminära uppgifter.

Mars och april	2020	2019	Förändring
Total anskaffning	128,8	138,3	– 7 %
Registrerad del	120,4	119,3	+ 1 %
Oregistrerad del	8,4	19,0	-56 %

Alkoholkonsumtionen i 21 Europeiska länder under coronapandemin April – juli 2020

Changes in the aggregated consumption-change score

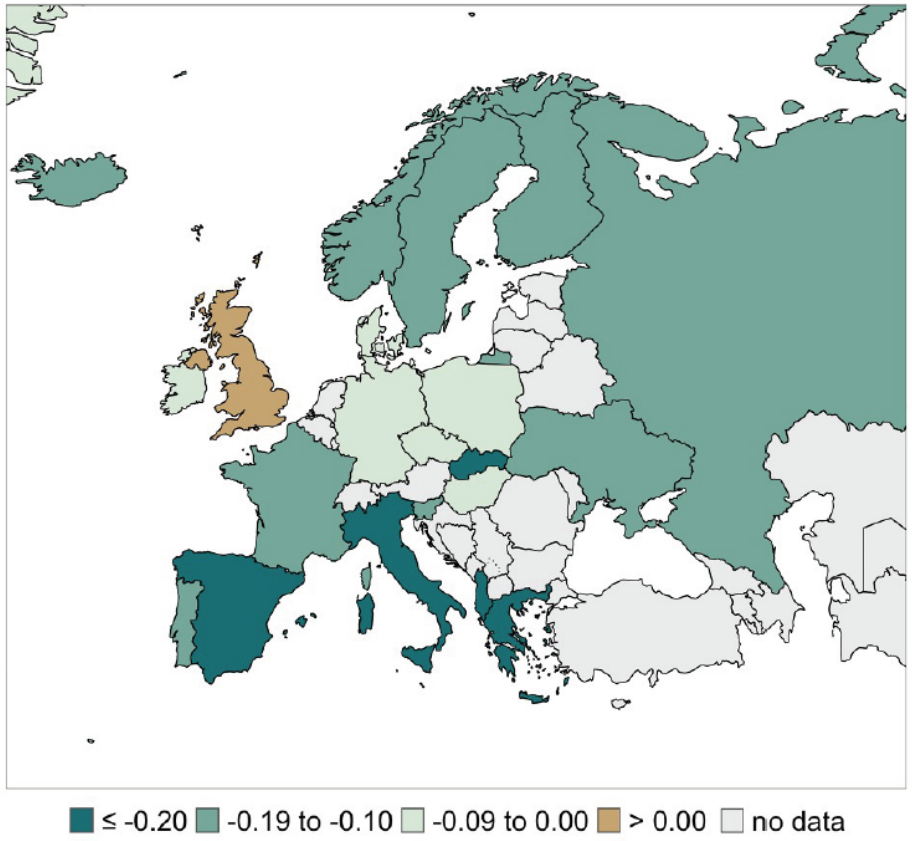

- Overall **decreasing consumption-change score** by 0.14
- No significant change in Ireland (p = .084)
- The **UK** was the only country where a **significant increase** by 0.10 was reported
- Consumption-change score was associated with income and distress experiences

Alkoholkonsumtionen i USA under coronapandemin

Average Drinks per Day

February: 0.74 drinks per day

April: 0.94 drinks per day

Result: +27%, p<0.001

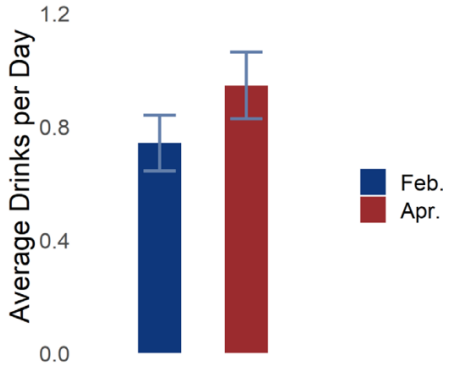

Exceeding Drinking Guidelines

February: 29%

April: 36%

Result: +21%, p<0.001

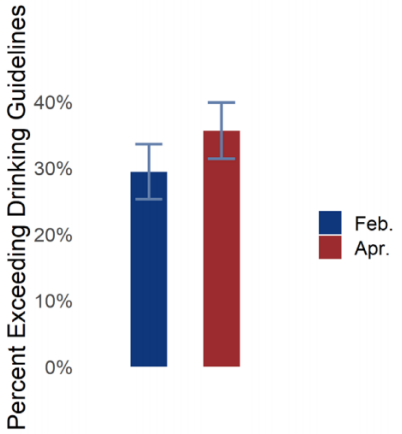

Binge Drinking

February: 22%

April: 27%

Result: +26%, p=0.001

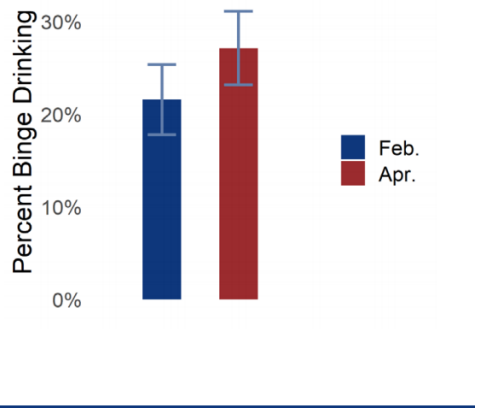

Servering och butiksförsäljning

- Många nedstängningar har inneburit att restauranger och barer stängts.
- Försäljningen från butiker har då istället ökat. Det har i sin tur lett till konsumtionen flyttats från restauranger till bostäder.
- Kraftigt ökad näthandel i många länder

Alkohol och familjevåld

Stor ökning av samtal till stödlinjer för offer för våld i hemmet och barnmisshandel

- Under jullovet (21/12–6/1) hade Bris kuratorer 1438 samtal med barn – en ökning med hela 40 procent jämfört med samma period föregående år.
- *"Till Bris har barn hört av sig och berättat om vuxnas missbruk, om fylla och slagsmål och om att behöva rymma hemifrån för att undvika bråk och utsatthet. Samtalen om fysiskt och psykiskt våld har varit betydligt fler under jullovet 2020 jämfört med 2019." – Källa: Bris.se*

- Ett sjukhus i London rapporterade en ökning med 1 500 procent av barn med huvudskador som misstänks kunna ha samband med våld mellan 23 mars och 23 april 2020 jämfört med samma period året innan

Internationellt stor underrapportering - stängda skolor och barnavårdsenheter, viktiga för att upptäcka och rapportera barnmisshandel

Inom EU finns siffror att samtalen till hjälplinjer för våldsutsatta har femdubblats och ambulansutryckningar ökat med 60%

Alkohol och familjevåld i Sverige under första halvåret 2020 – Anmälda brott enligt BRÅ

- Misshandel mot kvinnor i åldern 18 år eller äldre ökade med 4 procent, till 14 100 brott
- Anmälda barnmisshandelsbrott minskade, men samtal till stödlinjer ökade
- De anmälda våldtäktsbrotten mot barn i åldern 0–17 år ökade med 13 procent – våldtäkter totalt ökade med 2%, dvs alla andra grupper minskade

Underrapportering av barn som far illa stor risk vid minskad närvaro i skola och barnomsorg

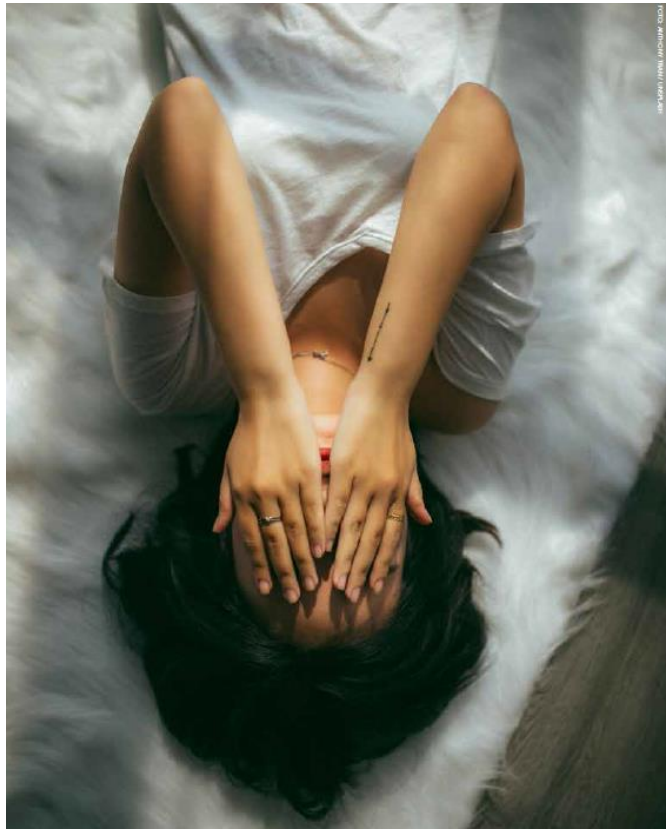

Flera bekymmer under pandemin

- Isoleringen ett stort problem
  - ökad risk för våld mot den redan utsatta
  - underlättar kontroll
  - minskar chans att utomstående upptäcker

- Depression
  - En brittisk frågeundersökning fann att 19,2 % var deprimerade under pandemin i juni 2020 jämfört med 9,7 procent före

Alkoholens vårdbörda

Global studie 100 akutmottagningar i 33 länder sedan 1980-talet

- Alkoholen svarar i medeltal för 20 procent av olycksfallen och 11,5 procent av andra hälsoproblem på akutmottagningarna.

Antalet alkoholrelaterade sjukhusfall

- 59 469 i Sverige - 3,8% 2014
- 46 016 i Finland - 6,3% 2016
- 105 065 i Kanada - 4,3% 2017

Antalet sjukhusfall med Covid-19 var 40 531 i Sverige under 2020

Effekt av alkoholstopp i Sydafrika - traumafall

Före:

89/dag

Sjunker till 46/dag

Efter:

90/dag

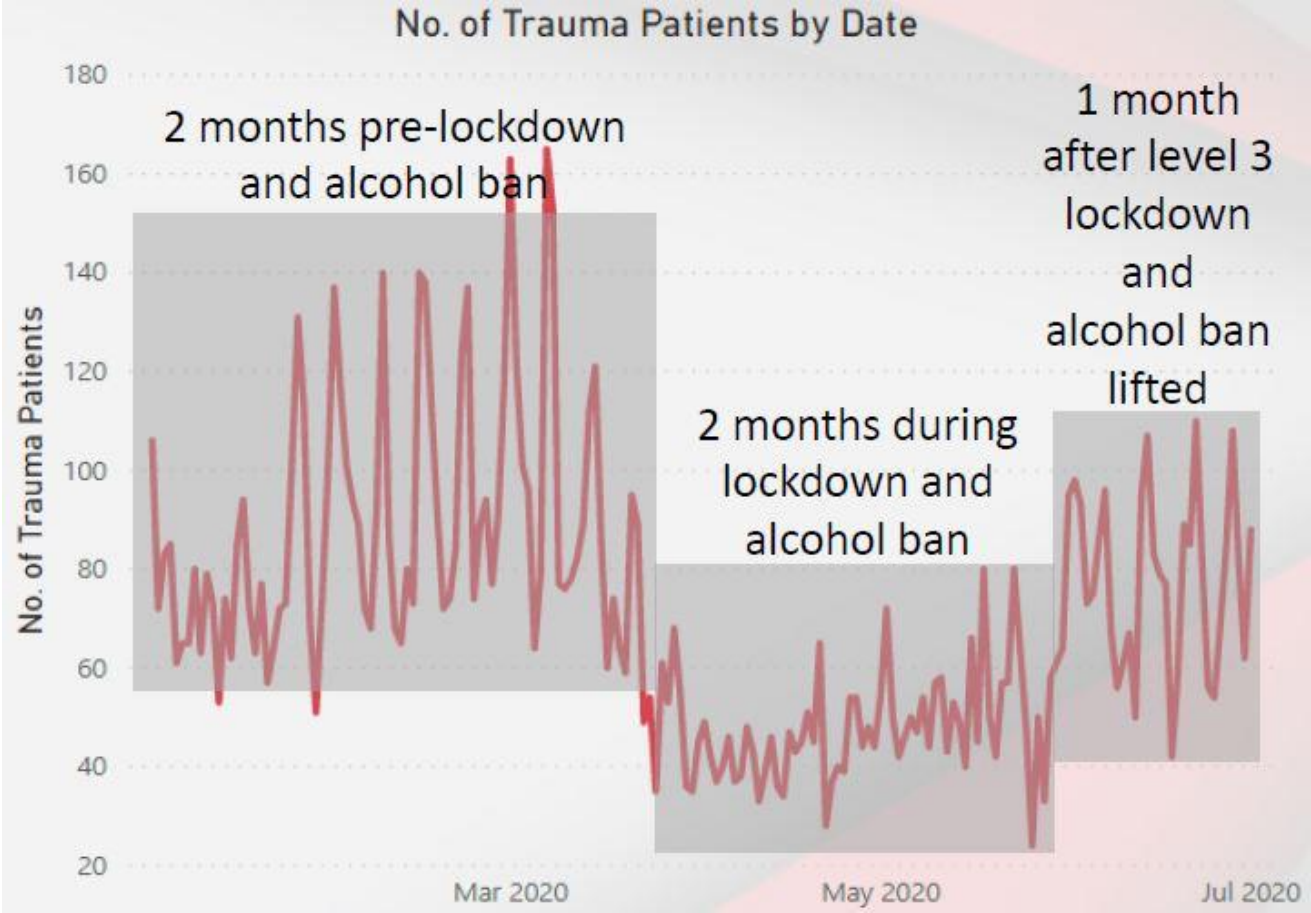

Sentinel Trauma Report – WC Department of Health from 5 hospitals in the Western Cape (11,513 patients since January 2020) – Charles Parry

Regeringars och myndigheters roll och agerande

Åtgärder man vet är effektiva för att minska konsumtionen på befolkningsnivå och minska alkoholrelaterade skador innefattar:

- Förbud
- Begränsa fysisk tillgänglighet
- Ökade priser
  - Öka skatter
  - Införa minimipriser

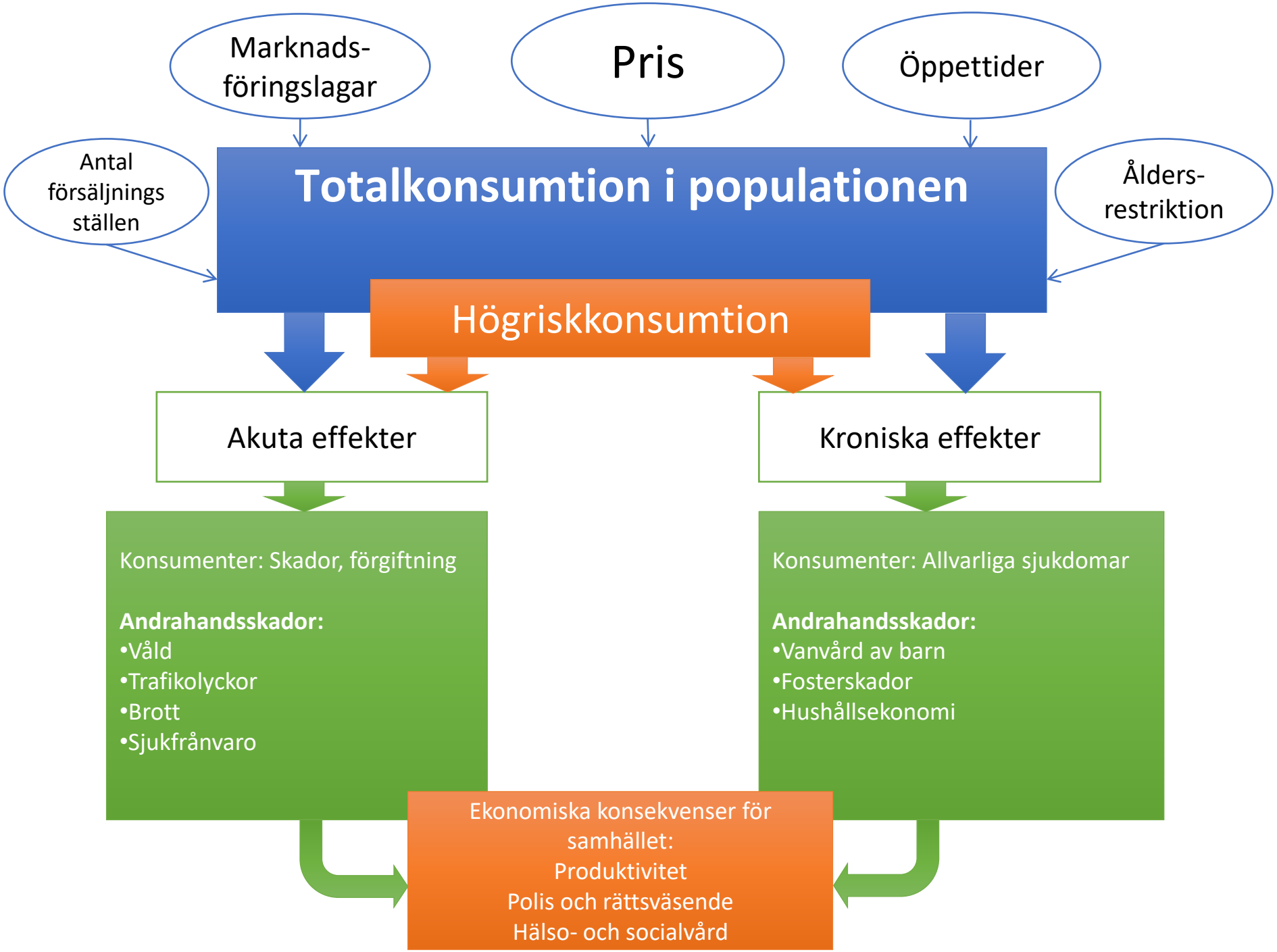
Marknads-
föringslagar
Pris
Öppettider
Antal
försäljnings
ställen
Totalkonsumtion i populationen
Ålders-
restriktion
Högriskkonsumtion
Akuta effekter
Kroniska effekter
Konsumenter: Skador, förgiftning
Andrahandsskador:
•Våld
•Trafikolyckor
•Brott
•Sjukfrånvaro
Konsumenter: Allvarliga sjukdomar
Andrahandsskador:
•Vanvård av barn
•Fosterskador
•Hushållsekonomi
Ekonomiska konsekvenser för
samhället:
Produktivitet
Polis och rättsväsende
Hälso- och socialvård

Uppluckrad lagstiftning

- ”take-away” av alkohol köpt från restauranger och liknande, där alkoholen tidigare måste drickas upp eller lämnas kvar.
- upphämtning av alkohol på gatan tillåts, så kallad ”curbside pickup”, liknande drive-in-försäljning, där det inte varit tillåtet tidigare
- större möjligheter för alkoholtillverkare att sälja eller leverera alkohol direkt till konsument utan att gå genom partihandlare eller detaljhandlare.

I Sverige har ett antal kommuner tillåtit försäljning av alkohol med hemleverans från företag med serveringstillstånd i strid med gällande lagstiftning.

“Essential commodities”

Detaljhandel med alkohol har klassats som ”nödvändiga tjänster” i bl.a. Kanada, Nya Zeeland, Storbritannien, Indien Frankrike, Kenya, Uganda och Rwanda och 42 delstater i USA

- upprätthållit tillgången till alkohol för att undvika att sjukvården blir ”överhopad” med beroendepatienter med abstinensbesvär

Men: sjukhusvård för abstinensbesvär är en liten del av den totala sjukhusvården (0,2 procent för Kanada)

Dessutom minskar antalet som söker för abstinensbesvär ju längre alkoholförbudet kvarstår (tex Indien)

Kraftigt ökad lobbyverksamhet från alkoholindustrin

Påverkanstryck tidigt i pandemin ledde till beslut att klassa alkohol som en samhällsviktig produkt

Både öppen och personlig påverkan av viktiga beslutsfattare har i många länder kombinerats strategiskt med uttalanden i media av industrin – presenterade som fakta – om vikten av alkohol för samhället och dess påstådda roll för god hälsa.

Exempel från Australien:

"Alkohol är en livsstil för australier och en måttlig konsumtion är bra för hälsan" [I, 152] (Australian Grape and Wine AGW)

"Om vi vill att människor ska vara hemma, om vi vill att de mentalt ska må bra med en trivsel som uppmuntrar dem att upprätthålla en social isolering, då måste vi försäkra oss om att de har tillgång till sociala normer som att njuta av en drink." [II, 152] (Retail Drinks Australia RDA)

Rekommendationer till regeringar och myndigheter

Begränsa fysisk tillgänglighet

- Take-away och hemleveranser
- Öppettider
- Serveringstillstånd

Begränsa ekonomisk tillgänglighet

- skattenivåer
- minimipriser

- Starkt vetenskapligt stöd för åtgärder som minskar konsumtion av alkohol, riskfyllda konsumtionsmönster och alkoholrelaterade skador.
- Under en pandemi leder sådana åtgärder till minskad belastning för hälso- och sjukvården.

Viktigt att slå vakt om restriktiva inslag i alkoholpolitiken för att reducera det vårdtryck som alkohol orsakar

Rekommendationer till regeringar och myndigheter

Se till att personer med alla typer av alkoholrelaterade problem, inklusive abstinensbesvär, har tillgång till vård och behandling.

Öka tillgången till psykiatrisk vård, inklusive online-tjänster.

Rekommendationer för individer

Hög alkoholkonsumtion

- ökar risken att infekteras av virus
- påverkar sjukdomens svårighetsgrad, tillfrisknande och långsiktiga konsekvenser

Även om mer forskning behövs, rekommenderas starkt att inte överskrida riktlinjer för lågriskkonsumtion om man dricker alkohol överhuvudtaget

Riskgrupper

Alkoholkonsumtionen bör hållas på ett minimum eller undvikas helt av de som:

- Är 65 år gamla eller äldre
- Har rökt tidigare eller är rökare idag
- Är överviktiga, har högt blodtryck eller diabetes
- Har hjärt-kärlsjukdom, luftvägssjukdomar, stroke eller cancer
- Har någon leversjukdom, särskilt skrumplever

Policyförändringar på sikt

Tillfälliga regeländringar som har ökat tillgängligheten till eller sänkt priset på alkohol bör återställas - Om så inte sker kommer pandemin att lämna efter sig ett kvarstående arv av försämrad folkhälsa.

Förekommande förbud kommer sannolikt att vara tillfälliga

Intensiv lobbying har skett för att klassa alkoholförsäljning som en samhällsviktig verksamhet

Liberaliseringar som ökar tillgång för konsumenter, som internetförsäljning och hemleverans har i många fall varit efterlängtade av industrin sedan lång tid

Uppenbar risk att liberalisering som skett under pandemin kommer att permanentas

Förändringar som ökar tillgängligheten till och lättheten att få tag i alkohol ökar alkoholkonsumtionen och alkoholrelaterade skador i en befolkning – med eller utan pandemi